

קביעת יהדות לפי אב – עמדות בהלכה ובמסורת היהודית הרב צבי גרץ תשע"ט

א. קביעת יהדות בתקופת המקרא

1. בראשית לה, 23-26:

(כג) בְּנֵי לָאָה... (כד) בְּנֵי רַחֵל ... (כה) וּבְנֵי בְלָהָה שְׁפַחַת רַחֵל... (כו) וּבְנֵי זְלִפְהָ שְׁפַחַת לָאָה... אֵלֶּה בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר יָלַד לוֹ בְּפָדֵן אֲרָם:

2. במדבר א, 2

שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת כָּל זָכָר לְגִלְגָּלְתָּם.

3. ויקרא כד, 10-16 - סיפור בן האשה הישראלית:

(י) וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... (יא) וַיִּקַּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיִּקְלָל... (יג) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יד) הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל... וְרָגְמוּ אֹתוֹ... (טז) וַנִּקַּב שֵׁם ה' מוֹת יוֹמֵת... כַּגֵּר כְּאֶזְרַח בְּנִקְבוֹ שֵׁם יוֹמֵת (ראה מקור 11 מספרא פרשת אמור):

4. דברים ז, 1-4 - איסור החיתון עם עמים אחרים:

א) כִּי יִבְיָאֶה ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ... וְנָשַׁל גוֹיִם רַבִּים מִפְּנֵיךָ... שְׁבַעָה גוֹיִם רַבִּים וְעִצּוּמִים מִמֶּךָ: (ב) ... לֹא תִכְרַת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנְנֵם: (ג) וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בְּתֵךְ לֹא תִתֵּן לְבָנוֹ וּבִתּוֹ לֹא תִקַּח לְבָנֶיךָ: (ד) כִּי יִסִּיר אֶת בְּנֶיךָ מֵאַחֲרֵי וְעָבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים...

5. שמות לד, 11-16 לסיטייה דתית מאלוהי ישראל:

(יא) ... הִנְנִי גֹרֵשׁ מִפְּנֵיךָ אֶת הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי... (יב) הַשְׁמֵר לְךָ פֶּן תִּכְרַת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ (יג) כִּי אֶת מִזְבְּחֹתָם תִּתְצֹאן... (טו) פֶּן תִּכְרַת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ וְזָנּוּ אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם וְזָבְחוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וְקָרָא לָךְ וְאָכַלְתָּ מִזְבְּחוֹ: (טז) וְלִקַּחְתָּ מִבְּנֵי לְבָנֶיךָ וְזָנּוּ בְּנֵי אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן וְהִזְנוּ אֶת בְּנֵי אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן:

ב. קביעת יהדות בתקופת בית שני

6. צוואת יוסף:

"והנה ראיתם כי בענותי ובארך רוח לקחתי לי לאשה את בת הכהן לעיר שמש... ואתם העלו את אסנת אמכם בדרך אפרתה וקברוה שמה על יד רחל אמי"

6א. ספר היובלים פרק לד, כ-כא:

"ואחרי אבד יוסף לקחו להם בני יעקב נשים. שם אשת ראובן עדה **ושם אשת שמעון אדיבה הכנענית** ושם אשת לוי מלכה מבנות ארם מזרע בני תרח, ושם אשת יהודה בת שוע הכנענית... ושם אשת נפתלי רושה הארמית... ושם אשת יוסף אסנת המצרית... **וישב שמעון ויקח אשה שנית מארם כאחיו**"

6ב. עזרא פרק ט-י

וככלות אלה, נגשו אלי השרים לאמר--לא-נבדלו העם ישראל והכּהנים והלויים, מעמי הארצות: כְּתֵעֲבַתִּיהֶם לְכַנְעֵנִי הַחֲתִי הַפְּרָזִי הַיְבוּסִי, הַעַמֹּנִי הַמְּאָבִי, הַמִּצְרִי, וְהַאֲמֹרִי. כִּי-נִשְׂאוּ מִבְּנֹתֵיהֶם, לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם, וְהִתְעַרְבוּ זֶרַע הַקֹּדֶשׁ, בְּעַמֵּי הָאֲרָצוֹת; וַיֵּד הַשָּׂרִים וְהַסֹּגְנִים, הִיטָה בַמַּעַל הַזֶּה--רַאשׁוֹנָה וַיַּעַן שְׂכַנְיָה בֶן-יְחִיאֵל מִבְּנֵי עוֹלָם (עֵילָם), וַיֹּאמֶר לְעִזְרָא--אֲנַחְנוּ מַעֲלָנוּ בְּאֱלֹהֵינוּ, וְנִשְׁבַּח נָשִׁים נְכָרִיּוֹת מֵעַמֵּי הָאָרֶץ; וְעַתָּה יֵשׁ-מִקְוָה לְיִשְׂרָאֵל, עַל-זֹאת. וְעַתָּה נְכַרְתָּ-בְּרִית לְאֱלֹהֵינוּ. **לְהוֹצִיא כָל-נָשִׁים וְהַנּוֹלָד מֵהֶם**, בְּעֵצַת אֲדָנָי, וְהַחֲרָדִים, בְּמִצְוֹת אֱלֹהֵינוּ; וְכַתּוּרָה, יַעֲשֶׂה... וַיִּקֶּם עִזְרָא וַיִּשְׁבַּע אֶת-שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְכָל-יִשְׂרָאֵל, לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה--וַיִּשְׁבְּעוּ.

ג. קביעת יהדות בתקופת המשנה

7. משנה קידושין פ"ג, מ"ב

- החצי הראשון של העקרון המטריליניאלי:

- א. "כל מקום שיש קדושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר, ואיזה? זו כהנת לויא וישראלית שנשאו לכהן וללוי וישראל.
- ב. וכל מקום שיש קדושין ויש עבירה, הולד הולך אחר הפגום, ואיזה? זו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין.
- ג. וכל מי שאין לה עליו קדושין, אבל יש לה על אחרים קדושין הולד ממזר, ואיזה? זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה.
- ד. וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קדושין הולד כמותה, ואיזה? זה ולד שפחה ונכרית"

8. משנה יבמות פ"ז, מ"ה

- החצי השני של העקרון המטרייליניאלי:

"...ממזר פוסל ומאכיל. כיצד? בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל, וילדה הימנו בת,

והלכה הבת ונישאת לעבד או לגוי וילדה הימנו בן הרי זה ממזר"

9. משנת ביכורים פ"א מ"ד ומ"ה

גילום העקרון הפטרייליניאלי או שריד להלכה מתקופת בית שני?

"אלו מביאין ולא קורין: הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר 'אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו', ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא. וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר 'אלהי אבות ישראל', וכשהוא בבית הכנסת אומר 'אלהי אבותיכם', ואם היתה אמו מישראל אומר 'אלהי אבותינו': ר' אליעזר בן יעקב אומר אשה בת גרים לא תנשא לכהונה עד שתהא אמה מישראל, אחד גרים ואחד עבדים משוחררים ואפילו עד עשרה דורות עד שתהא אמן מישראל"

10. מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק טז ד"ה ויש אומרים

שהרי רבי צדוק היה גדול הדור כשנשבה לרומי נטלתו מטרוניתא אחת ושגרה לו שפחה אחת יפה. כיון שראה אותה נתן עיניו בכותל שלא יראנה והיה יושב ושונה כל הלילה. לשחרית הלכה והקבילה אצל גבירתה. אמרה לה שוה לי המות משתתנני לאיש הזה. שלחה וקראה לו ואמרה לו מפני מה לא עשית עם אשה זאת כדרך שיעשו בני אדם. אמר לה ומה אעשה מכהונה גדולה אני ממשפחה גדולה אני אמרתי שמא אבא עליה והרביתי ממזרים בישראל. כיון ששמעה דבריו צותה עליו ופטרתו בכבוד גדול

11. ספרא אמור פרשה יד, א:

'ויצא בן אשה ישראלית' מנין יצא? מבית דינו של משה שבא ליטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו מה טיבך ליטע בתוך מחנה דן? אמר להן מבנות דן אני. אמרו לו הכתוב אומר 'איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל', נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב ועמד וגידף. 'והוא בן איש מצרי'- אעפ"י שלא היו ממזרים באותה השעה הוא היה כממזר. 'בתוך בני ישראל'- מלמד שנתגייר.

12. מדרש ספרא אחרי מות פרשה ח על ויקרא יז, 10:

וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הֵגֵר בְּתוֹכְךָ אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנִתְּתִי פָנַי בְּנֶפֶשׁ הָאֲכָלָת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּה (א) 'ישראל' אילו ישראל. 'גר'- אילו גרים. 'הגר'- לרבות נשי הגרים, 'בתוכם'- לרבות נשים ועבדים. (ב) אם כן למה נאמר 'איש איש'? אמר רבי אלעזר ברבי שמעון להביא ולד ישראלית מן הגוי ומן העבד

ד. קביעת יהדות בתקופת התלמוד

העקרון המטרייליניאלי על שני חצאיו יחד

13. ספרי דברים (פיסקא רטו):

"כי תהיין לאיש שתי נשים, שיש בהם הויה. יצאו שפחה ונכרית שאין בהם הויה, משמע מוציא את אלו ומוציא את היבמה ומוציא את הארוסה שאין להן הויה [תלמוד לומר שתי נשים]... יכול אפילו שפחה אפילו נכרית? תלמוד לומר: כי תהיין לאיש, מי שיש לו בהן הויה. יצאו אלו שאין בהן הויה. "וילדו לו בנים", מי שהולדות שלו, יצאו אלו שאין הולדות שלו..."

14. בבלי קידושין סח, ב:

"נכרית מנלן? אמר קרא: לא תתחתן בם (דברים ז). אשכחנא דלא תפסי בה קידושי, ולדה כמותה מנלן? א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי, דאמר קרא: כי יסיר את בנך מאחרי (דברים ז), בנך הבא מישראלית קרוי בנך, ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה. אמר רבינא, ש"מ: בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך. נימא קסבר רבינא: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר, נהי דכשר לא הוי, ממזר לא הוי! פסול מיקרי. ההוא בשבעה גוים כתיב, שאר אומות מנלן? א"ק: כי יסיר את בנך, לרבות כל המסירים...."

15. ספרי במדבר קלד:

שימור העקרון הפטרייליניאלי/פטריארכלי בזמן התלמוד
 "ואם אין אחים לאביו, ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו ממשפחתו, ממשפחת אביו? או אינו אלא ממשפחת אמו? תלמוד לומר: למשפחותם לבית אבותם (במדבר א ב) מגיד שהמשפחות הולכות אחרי אבות".

16. בבא בתרא קט, ב:

אם האב יהודי, אז קיים העקרון של "משפחותם לבית אבותם".
 "אמר רבא, אמר קרא: 'ממשפחתו וירש אותה' - משפחת אב קרויה משפחה, משפחת אם אינה קרויה משפחה, דכתיב: 'למשפחותם לבית אבותם'.....ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה, מאי לאו דאתי מיתרו שפיטם עגלים לע"ז! לא, דאתי מיוסף שפטפט ביצרו. והלא שבטים מבזים אותו ואומרים: ראיתם בן פוטי זה, בן שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז, יהרוג נשיא שבט מישראל!"

קביעת ייחוס לפי האם בתלמוד אך הולד ממזר או שאינו יהודי וצריך גיור

17. בבלי עבודה זרה נט, ע"א:

ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר.

18. בבלי קידושין ע, ע"א:

ממזרי. מנלן?...קסבר: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר. הניחא למ"ד הולד ממזר, אלא למאן דאמר הולד כשר מאי איכא למימר...אלא מהכא: 'ואלה העולים מתל מלח תל חרשא כרוב אדון ואמר ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם' (נחמיה ז)...

[רש"י מסביר ש'בית אבותם' הכוונה לאביו ו'זרעם' הכוונה לאמו].

מקרים בתלמוד המראים שיש קביעת יהדות לפי האב**19. בבלי יבמות טז ע"ב-יז ע"א**

... **אמר רב יהודה** א"ר אסי: עובד כוכבים שקידש בזמן הזה - חוששין לקדושין, שמא מעשרת השבטים הוא.....

* רש"י: מעשרת שבטים הוא - **שנשאו עובדות כוכבים וקסבר דעובדת כוכבים שילדה מישראל הולד ממזר** וחוששין לקידושי ממזר.

* תוספות ד"ה "עובד כוכבים שקדש...":

עובד כוכבים שקדש בזמן הזה חוששין לקידושין חיישינן כו' - פי' בקונטרס דקסבר עובדת כוכבים שילדה מישראל הולד ממזר וחוששין לקידושי ממזר ותימה דבכמה משניות מוכח דאין מתייחס אלא אחריה דתנן לקמן בפ"ב (ד' כב.) מי שיש לו בן מכל מקום [פוסט אשת אביו מן הייבום] חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים ותנן נמי בפרק האומר (קדושין טו: ושם) דולד שפחה ועובדת כוכבים כמותה ולא הוי ממזר.

ונראה דלא קשיא כל כך דהנהו משניות סברי דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר- וה"ה איפכא, ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין והולד ממזר מעובד כוכבים ועבד והוא הדין הבא על שפחה ועובדת כוכבים...

20. נחלת בנימין על ספר המצוות מצוה ס"ה, להגאון ר' יצחק בנימין וולף ליפמן –

(מקור חשוב להבנת התוספות שלעיל!)

...וישראל מומר שקידש אישה קידושיו קידושין, דאף על פי שחטא דין ישראל יש לו, וטעם הדבר דאין לאונסים (אנוסים) דין גרים, פשיטא אם נימא שהם אינן מתחתנין כי אם זה בזה, א"כ פשיטא דישראלים מעליא המה עד סוף כל הדורות, אבל אפילו נימא דמתחתנין עם הערלים את בנותיהן נותנים לערלים לנשים ואת בנות הערלים לוקחין להם לנשים, אפ"ה בבא זו מאי דנותנין בנותיהן לערלים, ודאי דהבנים כשרים, דגוי ועבד

הבא על בת ישראל הולד כשר לכולי עלמא, אף גם בבא השנייה מאי דלוקחין בנות הערלים להם לנשים, אפ"ה דין ישראל יש להם לבניהם, פשיטא אליבא מאי דכתב התוס' בפרק קמא דיבמות דף י"ז ע"ב ד"ה נכרי שקידש וכולי, דבין גוי הבא על בת

ישראל ובין ישראל הבא על הגויה תמיד הולד כשר, ומסתייע שם מכמה משניות יע"ש, א"כ פשיטא דאונסים (אנוסים) דין ישראלים גמורים יש להם, דתמיד איכא צד א' ישראל, אלא אפילו למאי דקי"ל דישראל הבא על הנכרית הולד כמוה, אפילו הכי אותם האנוסים (אנוסים) שלוקחין בנות הערלים והמה אח"כ משמין דת ישראל בצנעה, ה"ל הנשים גירות אף דלא טבלו לשם גרות, וטבילה בגרות מעכב היינו היכא דאפשר בטבילה בלי סכנא, אבל היכא דלא אפשר בטבילה כגון הכא, טבילה אינה מעכבת וגירות מעליא היא.... (וראה פירושו של הרב חיים אמסלם בספרו ספר זרע ישראל, עמ' רצ).

21. במדבר רבה (וילנא) פרשה י'

...הורה יעקב איש כפר גיבוריא בצור על בר ישראל הבא על הנכרית והוליד בן שנמול בשבת. שמע רבי חגי שלח ואייתיה אמר ליה מנא הא לך? אמר ליה דכתיב (שם /במדבר/ א) ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. אמר להו ארבעוניה דילקי! אמר ליה בר נש דאמר מילי דאורייתא לקי? אמר לו לא הורית טב! אמר ליה מנן את מודע לי? א"ל... והלא אין מחללין עליו את השבת אלא על בנה של בת ישראל בלבד. אמר לו ומנא לך הא? א"ל כתיב (עזרא י) ועתה נכרת ברית לאלהינו להוציא כל נשים והנולד מהם בעצת ה'. א"ל מן הקבלה את מלקני? א"ל כתיב (שם /עזרא י/) וכתורה יעשה. אמר לו ומאי זו תורה? א"ל מדאמר רבי יוחנן בשם רשב"י כתיב (דברים ז): ולא תתחתן במ- למה? (שם /דברים ז/) כי יסיר את בנך מאחרי. בנך הבא מישראלית קרוי בנך, ואין בנך הבא מן הכושית קרוי בנך אלא בנה. אמר לו חבוט חביטך דהוא טבא בקילטא.

22. ספר ערכי תנאים ואמוראים (שיטת הקדמונים) לרבינו יהודה ב"ר קלונימוס ב"ר

מאיר שפירא רבו של הרוקח, עמ' תקמז:

יעקב איש כפר נבוריא..... (מובא כל הסיפור)..... **כל ימי הקשיתי אני הסודר על המשניות הללו דולד שפחה ונכרית קרוי בנה ולא בנו. שהרי מצינו כי יורם בן אחאב בן איזבל בת אלבעל מלך צידונים היה. ונכרית היתה. והכתוב מייחסו על שם אביו** דכתיב (מלכים א כא, כט, מלכים ב ט, כב) יען נכנע הרעה מפני, בימי בנו אביא על ביתו. ויהוא אמר לו מה השלום עד זנזוני איזבל אמך וכשפיה הרבים. אלמא דבנה של איזבל היה, והכתוב מייחסו על שם אביו. וקשה לתרץ שאחאב לא נשאה עד שנתגיירה..... (עמ' תקמח).... ושמע מינה בן בתך הבא מן הגוי נמי קרוי בנך.

23. ירושלמי ביכורים (פרק א דף סד טור א הלכה ה')

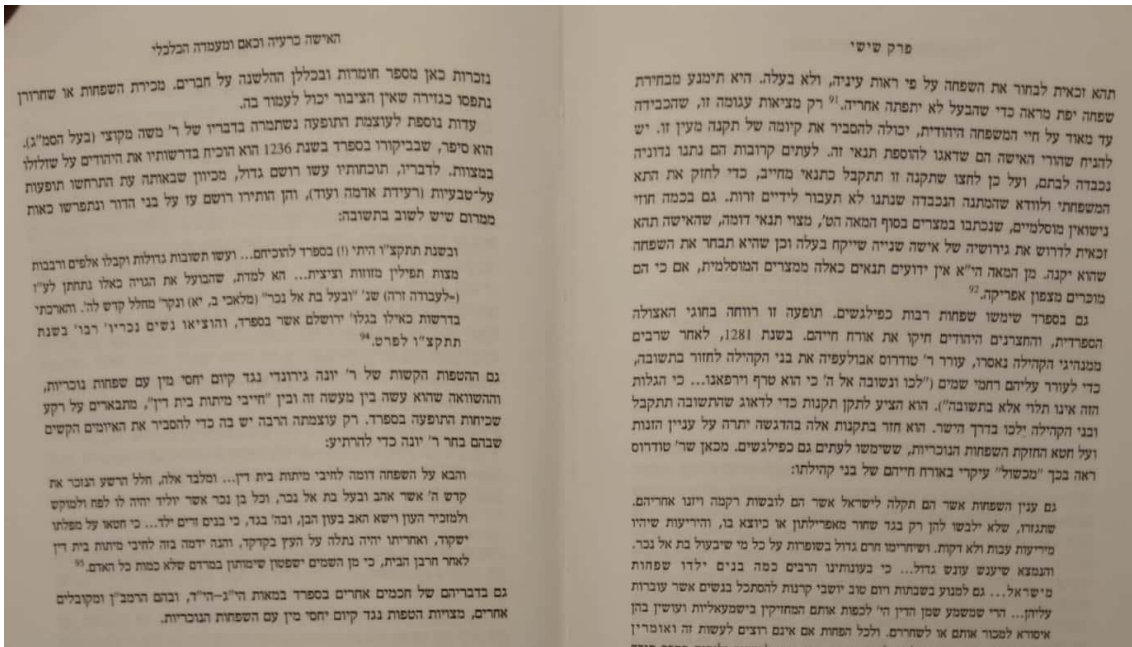
העברת סטטוס היהדות לבן שמתגייר:

רבי ליעזר בן יעקב אומר כו' תמן תנינן רבי יהודה אמר בת גר זכר כבת חלל זכר וכולהו מקרא אחד הן דורשין כי אם בתולות מזרע בית ישראל רבי יהודה אומר עד שיהא אמו מישראל רבי אלעזר אומר או אביה או אמה.

ה. קביעת יהדות בתקופה שלאחר התלמוד

24. אברהם גרוסמן, חסידות ומורדות, מרכז זלמן שז"ר, תשס"א, בפרק השישי,

בחלק ב' הדן ב"זנות ופילגשות", עמ' 256-229

25. שאלתות דרב אחאי גאון פרשת וישלח שאלתא כה ד"ה שאלתא דאסיר

שאלתא דאסיר להון לדבית ישראל למינסב גויה או שפחה ואינסיב גויה או שפחה זנו' בעלמ' הוא ולא תפשי בהו קידושי... והיכא דאיעברה וילידא מישראל בתרה דידה שדינן ליה דגויה הואי גוי... דאמ' רחמנא "למשפחותם לבית אבותם" היכא דתפשי בה קידושי... ובת ישראל דילדא מגוי לא הווי גוי...

הולד מלא יהודייה ויהודי הולד יהודי ממזר או כשר

מקורות בהם רש"י מחזק את פירושו ליבמות ט"ז ע"ב

26. רש"י יבמות יז ע"א:

...ודומקיא, **א"ר יוחנן: וכולן לפסול.** כי אמריתה קמיה דשמואל, א"ל: בנך הבא מן ישראלית קרוי בנך, ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה. והאיכא בנות, **ואמר רבינא, ש"מ: בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך! גמירי, דבנתא דהוא דרא איצטרוויי אצטרו.** איכא דאמרי: כי אמריתה קמיה דשמואל, א"ל: לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים, שנאמר: בה' בגדו כי בנים זרים ילדו (הושע ה').

27. רש"י ד"ה לפסול –

רובן ממזרים שנטמעו עשרת השבטים בעובדות כוכבים ובניהן הרי הן **כישראלים** ונוהג בהן איסור ממזרות, והן לא נזהרו ונשאו זה אחותו או בתו והרי הן ממזרים.

28. האור זרוע (ח"א - הלכות יבום וקידושין סימן תרז ד"ה אמר שמואל)

מחזק את הבנת רש"י, ומכניס לדין ענין חדש לגבי ילדים לאב יהודי ואם לא יהודייה שנוהג בהם צד ישראל: אמר שמואל כרך (ויושבי) [מושכי] חידקי ודימקי אמר ר' יוחנן וכולן לפסול. פי' רש"י רובן ממזרים שנטמעו עשרת השבטים **בנכריו' ובניהם הרי הם כישראל ונוהג בהם איסור ממזרות.** הרי משמע בעבור שיש בהם צד ישראל על כן נוהג בהם ממזרות. אבל בעכו"ם אין ממזרו' נוהג בהם.

29. תוספות הרא"ש יבמות טז, ב סוף ד"ה גוי שקידש:

...וכן משמע כפרש"י מדאמר שמואל ואין בנך הבא מן הגויה קרוי בנך אלא בנה, **מכלל דרב יהודה פסיל להו משום בנך הבא מן הגויה קרוי בנך!**

30. שו"ת הרי"ד סימן סד (ד"ה חלילה חלילה) על המחלוקת עם דברי שמואל:

כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לך בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן הגויה קרוי בנך אלא בנה, פירוש, **פליגא אדרב דליכא למיחש למה שהולידו מן הגויות דלאו ישראל ממזר מיקרי אלא גוי גמור הוא,** ואין עליו קדושת ישראל כלל והילכך אם קידש אין חוששין לקידושיו... וקשיא לי על רב דחייש אפילו לבני עשרת השבטים שבאו על הגויות אטו לית ליה מתני' דתנן יבמות: חוץ ממה שיש לו מן השפחה ומן הנכרית, אלמא נכרית ולדה כמוה...

31. המאירי שבת קלה, א ד"ה ומ"מ מילת הגר

...והסכימו הגאונים שישראל שנשתמד וילדה אשתו (מקרה א') בן בשבת שמותר למולו בשבת שזרעו של אברהם הוא וכל שכן שאמו ישראלית (מקרה ב') והולך אחריה ואין בנו פקפוק.

32. ספר "אבני מילואים" שולחן ערוך אבן העזר- סימן ד ס"ק יב

1. ...א"כ כיון דס"ל לר"א דהולד עבד ממזר היינו שיש לו דין עבד מצד אמו שהיא שפחה וממזר מצד ישראל שבא בעבירה ע"כ דין ישראל יש לו ג"כ והלך אחר הפסול. ולפי"ז לר"א אם קידש אשה נראה דקידושיו תופסין דכיון דכתיב לו הלך אחר הפסול ושדית לי' בתר ישראל וממילא ה"ל דין ישראל. או אפשר דאית בי' דין חצי עבד מצד אמו וחצי ב"ח מצד אביו ישראל ובחצי עבד וחצי ב"ח קידושיו קידושין וכמ"ש הרשב"א בחידושיו ליבמות [מ"ה,ב] הובא אצלינו בסי' מ"ד [סק"ד] ע"ש:

2. וא"כ ה"ה בישראל הבא על הכותית דין ממזר יש לו דכיון דכתיב בממזר לו הלך אחר פסולו ואתא לו אפקי' מאשה וילדי' תהי' לאדוני' וה"ה דאפקי' מהאי דכתיב כי תהיין וילדו לו דאתא לו ואפקי', כיון דגלי קרא לו הלך אחר פסולו ע"כ אזלת בתר ישראל וממילא אית ליה דין ישראל שיהיה קידושיו קידושין כיון דאין דין ממזרות אלא מצד

ישראל שבא בעבירה ולא בתר שפחה ונכרית דין ממזרות

3. וס"ל לר' אסי כר' אליעזר דאתא לו אפקי' ואוקמה ע"כ בדין ישראל. מיהו נראה דגם רב אסי ס"ל כרבנן דטעמא דרבנן (היינו ר' טרפון) אינו אלא משום דולד במעי שפחה כולד במעי בהמה דמי, אבל אי לאו הך סברא הוי מודי דאתא לו אפקי' וא"כ הך טעמא לא שייך אלא בשפחה אבל לא בנכרית דאית להו חייס וא"כ אתא לו אפקי' ורב אסי מיירי בישראל שבא על הכותית....

33. ספר חזון איש אבן העזר ליבמות הלכות פרו ורבו סימן ו', תשל"ד, עמ' יז

...דרב אסי בשמעתין סבר דבן הנולד מישראל ואומה אחרת לעולם אזלינן בתר ישראל דכל שנתערב זרע ישראל הרי הוא ישראל ומפרש כי יסיר את בנך אתרויהו דבין בן בנך ובין בן בתך קרוי בנך, וס"ל דליכא תנא דמחלק בין אב ישראל לאם ישראלית אלא איכא תנא דס"ל דלעולם אזלינן אחר הפגום ולעולם הולד נכרי בין אם אביו נכרי ובין אמו נכרי'...ור"א סבר כהאי תנא דלא דייקין בנך ולא בן בנך, אלא אדרבה בין בן בנו ובין בן בתו קרוי בנך, ושמואל ור' יוחנן סברי דאין כאן מחלוקת תנאי אלא לכו"ע הולד הלך אחר אמו...ונראה דאין הלכה כר"א בזה אלא קיי"ל כשמואל ור"י ורבינא בתראה כותיהו

קאים...

יהודייה שילדה מלא יהודי הולד יהודי ממזר, כשר או לא יהודי

34. שו"ת הרי"ד סימן סד ד"ה חלילה חלילה ופסקי הרי"ד ליבמות טז, ב

...ודומה זה קצת למאי דאמרינן גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ואמאי הוי ממזר? הרי מקרא מלא הוא דרחמנא אפקריה לזרעיה דכתיב "וזרמת סוסים זרמתם" (יחזקאל כג, 20), ולמה נחוש לזרעיה שלא יהא ישראל גמור? **אלא אע"ג דלא חיישינן לזרעיה דאב, מ"מ מפני שנתערב הגוי עם בת ישראל עושה אותו ממזר**

35א. שולחן ערוך יורה דעה סימן רסו סק"ג:

ישראל שנולד לו בן מעובדת כוכבים, אין מלין אותו בשבת (ולד זה נתפס כלא יהודי גמור).

35ב. בחידושי רבי עקיבא איגר שם נאמר על סעיף זה:

לכאורה גם בעובד כוכבים שהוליד מישראלית מלין אותו בשבת אולם למ"ש מהרש"א קדושין (דף ע"ה ע"ב) בתוספת שם דס"ל בעובד כוכבים שבא על ב"י **דהולד עובד כוכבים וצריך גירות א"כ אין מלין אותו בשבת....**

36. ספר יערות דבש לר' יונתן איבשיץ חלק ראשון - דרוש יז (המשך).

... אבל הענין כך, כי ידוע מ"ש בגמרא [קידושין סח ע"ב] לכמה דיעות נכרי הבא על בת ישראל הולד ישראל, אלא שנקרא ממזר, ולמ"ד הולד כשר, הולד נכרי. **אבל למ"ד הולד ממזר, הרי הוא ישראל רק ממזר.** וא"כ דריוש היה בן אסתר היה ישראל רק היה ממזר, אבל היה נקרא ישראל, כי בזה הכל הולך אחר אם.

37. מאמרו של הרב שלמה ילוז, "בענין גירות", נועם יד, תשל"א, עמ' רפב-רצה.

הרב ילוז היה חבר בבית ה"ד הרבני באיזור חיפה והוא קורא על סמך כל המקורות הנ"ל ואחרים לרבנות הראשית לפסוק כי בן ליהודייה ולא יהודי הגודל אצל אביו הלא יהודי ונשאר בדת אביו הלא יהודי, לא ייחשב כיהודי אלא יידרש גיור. מאמר זה מבוסס על מקרה בו פסק הרב ילוז ובית דינו בענין ילד כזה והכריז שאין לקבלו כיהודי אלא עד שיתגייר ובית הדין הרבני הגדול דחה את פסיקתו].

הכל הולך על פי הנהגתו של הולד

קובעים יהדותו של אדם לפי הנהגת הולד בחייו:

38. סוגיית ה"איכא דאמרי כי אמריתה קמיה דשמואל" (יבמות דף יז, א).

39. גם הריטב"א והמאירי ליבמות כב, א

אומרים שהחכמים עשאו כגויים גמורים בגלל התנהגותם, היינו שהם נחשבו למשומדים בגלל שבגדו בה', ובזה אנו חוזרים לענין ההנהגה.

40. המהרש"ל (סוגיית הדפוס של ימינו):

עבד דקאמר לאו דוקא, דלא מצינו שיהא עבד מבת ישראל לשום מ"ד, אלא לומר כשנוהג עצמו ככותי הרי הוא כשאר כותי וכמעט שאין בהן דין ישראל ודוק' כשמתגיירים הרי הם כשרים ודוק¹

40ב. גרסת המהרש"ל על יבמות טז, ב דפוס ישן:

...הכא משמיה דרב אסי דאמר כצ"ל ונ"ב פי' וממילא כשהוא בין הכותים² לא נהג עצמו כישראל אצל אמו שהוא כותי ממש כדפרי' לעיל ואין חוששין לקדושין ודוק.

41. המהרי"ט אלגזי (בהל' בכורות פרק ח אות סה) על פי המהרש"ל:

ונראה דהא דקרינן ליה מזוהם... היינו משום דיש לו צד גיות ויש לו צד ישראל, דמצד דאינו ממזר הרי שדינן ליה בתר הגוי אביו, ומצד דפגום לכהונה שדינן ליה בתר אמו, ונ"מ מזה דמאי דאמרינן דלמ"ד כשר אפילו קודם שנתגייר כשר, היינו בגוי שבא על בת ישראל בדרך זנות ונתעברה ממנו ושוב לא ידע הגוי מהולד כלל, ואמו גדלו בתורה ובמצות כבן ישראל ממש, בכה"ג... דהורתו ולידתו בקדושה ומתחלתו ישראל גמור היה ולא כגוי שנתגייר, אך אם היה הענין שהגוי לקח את בנו וגדלו הוא בעצמו כמשפט בני הגויים ונתגדל בגיות... דהורתו ולידתו בגיות וחשיב כאילו תחלתו גוי גמור, ובאופן זה אינו מותר לבא בקהל עד שיתגייר גירות גמור... כיון דאחר האמת ישראל הוא ולא שדינן ליה בתר אביו (הלא יהודי) כלל, אמנם לפי האמור א"ש דעכ"פ יש לו

¹ וחדושי הלכות ואגדות מהרש"א על דף טז, ע"ב (דפוס וילנא) לא הביא את המילים האחרונות במהרש"ל.

² נוסח זה לקוח מספר מהרש"ל חכמת שלמה בפירורא, שנת (ח) כמת (ש)למה (1775), ואילו בדפוס כתוב "כשהוא בן העובד כוכבים", ולפי זה משתמע שמדובר בבן ללא יהודי ויהודייה, אך דבר זה לא נראה כי המהרש"ל מדבר בבירור על רב אסי ושיטתו ולכן נראה לי שדי ברור שהוא דן בבן ללא יהודייה ויהודי שהבן גדל אצל אמו. כמו כן המהרש"ל מפנה לפירושו הראשון שבראש הדף שהובא לעיל הדן במקרה של לא יהודי ויהודייה לכן ברור גם מההערה זו שהוא דן עכשיו בכיוון השני.

צד גיות וצד ישראל והכל תלוי במה שיתברר אח"כ, דאם גדלתו אמו כישראל גמור למפרע משעת לידה הוא כישראל גמור ולא כגר שנתגייר, ואם גדלו הגוי כמשפט הגויים למפרע משעת לידה הוא כגוי גמור, דלפי מה שגדלוהו אותו הצד גובר להיות עיקר מאותם ב' צדדים שיש לו צד גיות וצד ישראל כאמור...

קטיגוריית "מדרבנן הוי זרעו"

42. האור זרוע סימן תקצה (ח"א- הלכות יבום וקידושין – המקור לרמ"א בשולחן

ערוך):

... (ובענין אחותו) ומותר מן התורה באחותו בת אביו שהוליד משפחה ונכרית... ואמ' בגמ' ורבנן למעוטי שפחה ונכרית [כו'] דלאו אחותו היא הלכך מותר בה. **מיהו לא ידענא אם שייך בה לגזור מדרבנן.**

43. שולחן ערוך אבן העזר סימן טו סעיף י:

אחותו אסורה לו מן התורה, בין אחותו מאביו או מאמו...חוץ מאחותו מן השפחה או מעובדת כוכבים. **הגה (רמ"א):** ונ"ל דלכתחלה אסור לבא עליה, דיש מסתפקים לומר דדוקא מדאורייתא הולד הולך אחר השפחה ואחר העובדת כוכבים, **אבל מדרבנן הוי זרעו, לכן יש להחמיר לכתחלה³...**

נושאי הכלים על השולחן ערוך והרמ"א:

44. החלקת מחוקק⁴ ד"ה " (ג) ויש מסתפקים:

...בד"מ לא הביא הרב בעל דיעה זו ובאמת היא דעת תמוה דמי שיש לו בן מן הכותי' יהיה מדרבנן זרעו וא"כ אשתו לא תתיבם רק תחלוץ ובמשנה (יבמות דכ"ב ע"א) משמע דמי שיש לו בן מן השפחה והנכרית זוקק את אשת אביו ליבום משמע דלאו זרע הוא כלל⁵...

בן השפחה הקבועה הוי בנו לכל דבר וענין

³ ובדפוס ממשיכים דברי השו"ע ולאחר מכן מובאים דברים נוספים של הרמ"א ולבסוף כתוב בסוגריים קטנים: (א"ז).

⁴ ר' משה ב"ר יצחק יהודה לימא (מאה 17).

⁵ כך תמה גם הטורי זהב ההולך באופן טוטאלי לפי העקרון המטריליניאלי.

45. הרא"ש (על מסכת יבמות פרק ב סימן ג) מצטט את הרי"ף:

...הא דתנן ובנו לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים...משמיה דרב נטרונאי גאון...אבל אם בא על שפחה דידיה וילדה הימנו בת אע"ג דלא נקיטא גט חירות **בתו היא** דהא אמרי רבנן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם בא עליה חייב משום בתו ואם בא עליה בנו חייב עליה משום אחותו...ורואה אני דברי רב נטרונאי מהא דאמרינן בפרק השולח (דף לט ב)...הלכך הבא על שפחתו ודאי שיחררה מעיקרא ולא מפלגינן בין בא עליה דרך נישואין ובין בא עליה דרך זנות **והרמב"ם (פ"י מהל' גירושין הי"ט) ז"ל לא נראו לו דברי הגאונים ואין דבריו נראין:**

ו. קביעת יהדות בתקופה המודרנית

האם יהודייה אך הולד איננו, או ש"הכל הולך אחר הנהגתו"

46. שו"ת שרידי אש (חלק ב סימן נט עמוד תקיא):

...אמנם, לפי מה שנפסק הדין שהולד כשר, יש לשאול אם הוא ישראל גמור ואינו צריך גירות, או שאינו ישראל גמור וצריך גירות. עיין בפתחי תשובה אבה"ע סי' ד' סק"א, שהביא מחלוקת של גדולי האחרונים בזה. ועיין בשער המלך הל' איסורי ביאה פט"ו, "ראיה מסוגיא דבכורות דף מ"ז, א דמבואר דחייב בפדיון". וא"כ מוכח שאינו צריך גירות - ועיין בפ"ת שם, בשם הגאון מליסא לדחות ראי' זו בחריפות עצומה. ועכשיו אם נאמר שצריך גירות, א"כ אפשר שיש רשות לאלופי העדה שלא לקבלו ושלא לטפל במילת הילד. וראה בשו"ת מהר"ם שיק אבה"ע"ז סי' כ', שרוצה לומר שאם בת ישראל נישאת לעכו"ם, שמותר מצד גדר וסייג למנוע ממילת הולד, כמבואר ביו"ד סי' של"ד סע' ו' במנודה, שרשאים ב"ד שלא למול את בנו, אלא שבסוף דבריו העלה שלסייג וגדר צריכים שיסיימו כמה רבנים, ובלאו הכי אפשר שבדור פרוץ כזה, שגם מצות מילה אינה חשובה עליהם, לא תפעול עליהם מניעת המילה וע"כ צריך עיון אם לעשות גדר זה. ובנידון דידן שהאם זנתה, ודאי לא שייך...⁶

47. שו"ת קול מבשר חלק א סימן כג ד"ה (יב) ובהיותי:

...איכא למימר דבנו ובתו שגדלו בתורה ובמצוות קשים הם לפרוש ואינם ניסתין וליכא למיחש אלא לקטנים. ומכאן קצת סמך לדעת המהרש"ל **בחכמת שלמה ליבמות דף ט"ז ע"ב על תוס' ד"ה אמוראי** נינהו ושם סוף ד"ה עכו"ם שקידש (ויש שם ט"ס כדפריך לעיל וצ"ל כדפרישית לעיל וכוונתו למ"ש לעיל בד"ה אמוראי) **והרי"ט אלגאזי לבכורות דף מ"ז שמחלקים בנכרי הבא על בת ישראל בין אם הבן מתנהג בדרך יהדות או לאו. והארכתי בזה במק"א ואכ"מ.**

6 הרב שלמה ילז- מקור 37 לעיל: מחיה את הטיעון של המהרש"ל והמהר"ט אלגאזי

מדרבנן הוי זרעו

48. שו"ת שרידי אש, חלק ב סימן נט עמוד תקיב

האם מותר למול בן ליהודי הנוולד מלא יהודייה?

נשאלתי כמה פעמים מרבני צרפת, אשכנז ושווייץ, אי מותר למול בן מי שנשא נכרית, ויש שהתירו בסמכם על מ"ש בספר מטה לוי ח"ב סי' נ"ד להתיר. וכן נראה משו"ת מהר"ם שיק יור"ד רמ"ח, שדעתו להתיר את המילה בלא ברכה עיי"ש...
והנה יש מרבנים המתירים שסומכים על מה שהובא בדרכי משה אבה"ע סי' קנ"ו בשם האור זרוע, שבנו מן השפחה והנכרית, שאינו בנו מדאורייתא אבל הוא בנו מדרבנן. עיי"ש. אולם המעיין באו"ז יראה שהוא מייירי בבא על שפחתו, ומטעם אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות - ומסתמא שיחרר אותה, כדעת ר' נטרונאי גאון...

49. שו"ת ציץ אליעזר חלק יט סימן מה ד"ה ועוד זאת:

...ואם ככה הרי ע"פ דין תורה היא לא מתיחסת אחר אביה היהודי והיו צריכים לכתוב בת אברהם אבינו. ועמדה השאלה אם להכשיר את הגט, כי גט אחר קשה להשיג מהבעל והאשה תתעגן... וא"כ דון מינה בגז"ש להכשיר נמי את הג"פ בדיעבד ובמקום עיגון לכגון נידוננו מכיון שידוע לכל שזהו אביה ונקראת על שמו, ועוד בק"ו דהא בנידוננו הרי הוא באמת אביה הטיבעי. ועוד זאת דהא מצינו בחו"מ סימן ז' סעי' א' **דבמקרה כזה שהאמה גויה והאב יהודי יש לו גם התיחסות במדת מה אחרי האב היהודי** (הגם שזקוק לגירות) דנפסק שם דכשם דגר שאמו מישראל כשר לדון לישראל כך גם אם אביו ישראל כשר ג"כ לדון לישראל. והסמ"ע בסק"ג מבאר דהוא כ"ש כי אביו מישראל עדיף טפי ע"ש. **גם מצינו להרמ"א באה"ע סי' ט"ו סעי' י'** דמביא דיש מסתפקים לומר דדוקא מדאורייתא הולך אחר השפחה ואחר העובדת כוכבים אבל מדרבנן הוי זרעו ע"ש. וא"כ בודאי שבכגון דא יש להכשיר את הג"פ בדיעבד והיכא שקשה הדבר להשיג ג"פ אחר....

50. הציץ אליעזר, חלק יט סימן מז - האם גר יכול להיות דיין משום שנאמר ברמב"ם ובמקומות אחרים:

אין מעמידין מלך מקהל גרים אפילו אחר כמה דורות **עד שתהיה אמו מישראל** שנאמר לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא, ולא מלכות בלבד אלא לכל שררות שבישראל וכו' **ואין צריך לומר דיין** או נשיא שלא יהא אלא מישראל שנאמר מקרב אחיך תשים עליך מלך כל משימות שאתה משים לא יהיו אלא מקרב אחיך (הרמב"ם בפ"א מה' מלכים הלכה ד').::

הציץ אליעזר: ...**ומצינו ברמ"א באה"ע סימן ט"ו סעי' י'** שמביא דיש מסתפקים לומר דדוקא מדאורייתא הולך הולך אחר השפחה ואחר הנכרית אבל מדרבנן הוי זרעו, ע"ש וי"ל דלפי"ז ה"ה בכזאת גם כשהאם ישראלית והאב נכרי, וכפי שמצינו לכמה מגדולי הפוסקים שס"ל להלכה שגם בכה"ג שהאם ישראלית והאב נכרי צריך טבילה לשם גירות כמובא בפתחי תשובה באה"ע סימן ד' סק"א ע"ש...

51. שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן מה -

מקרה של הפרייה מלאכותית בה מוציאים את ביצית האשה אל תוך מבחנה ומכניסים לתוכה את זרע האב: ...ברם עם כל האמור יש אבל להזכיר גם כן דברי הרמ"א באה"ע סי' ט"ו סעי' י' שכותב לגבי דינא דעריות, דיש מסתפקים לומר אפילו בולד הבא מן השפחה והעכו"ם דדוקא מדאורייתא הולך הולך אחר השפחה ואחר העבודת

כוכבים, אבל מדרבנן הוא זרעו ולכן יש להחמיר לכתחילה ע"ש, ולכן גם בנידוננו אפי' אם נצדד כנז' מכל מקום בשאלת איסורא דעריות יש אז להחמיר, ויש עוד להאריך בזה.

התייחסות לולד כפוטנציאל יהודי לכל דבר

52. השרידי אש שלעיל (ח"ב סי' נ"ט, עמ' תקיב)

שעל ידי כך יחזיקו אותו לישראל ויתירוהו לשאת בת ישראל. וגם בתו תינשא לכהן ובאמת היא פגומה לכהונה, כמבואר ביבמות. וגם יצרפואו למנין עשרה ויתנו אותו לעלות לתורה... (ולכן אסור למול בן ללא יהודייה על סמך הנימוק של מדרבנן הוי זרעו!!!)

53. שו"ת מלמד להועיל, חלק ב (יו"ד) סימן פז:

שאלה: בן נכרית מישראל שהניחו אביו לימול ואין אנו יודעין אם גם נטבל, והוא אין שומר מצוה גם מחלל שבת אך הוחזק ליהודי ומשלם גם מס לקופת הקהלה ועתה רוצה לישא אשה ישראלית וא"א להטבילו בקבלת המצות כיון שאינו שומר מצות לא ירצה לקבל אם מותר לסדר לו קידושין, באשר שיש לחוש שאם לא יסדרו לו ישא אשתו בציפילעהע /נשואין אזרחים/.

תשובה: מה שרוצה מר לומר בתחילה דאם נחשוב אותו כנכרי צריך הטפת דם ברית לענ"ד זה אינו כיון דנימול לשם מצות מילה א"צ הטפת דם ברית וכבר הוכחתי בזה לעיל, וכן משמע בספר מנחת חינוך על מצות מילה, הובא בס' וכתורה יעשה הוספה ד' כ"ט ע"ב. אמנם מה שרוצה הרה"ג מו"ה יוסף נאבעל⁷ לסמוך על מה שהביא ד"מ משום א"ז (אה"ע סי' קנ"ו) דבנו מן הנכרית הוי בנו מדרבנן, עכשיו שזכינו לס' א"ז נקל לראות דראי' זו אינה דהא"ז לא כתב רק דאפשר דיש לחוש להחמיר, וכבר כתב בזה הרה"ג מו"ה שלום קוטנא בספרו הנ"ל (קונטרס וכתורה יעשה דף י' ע"ב) באריכות ויעיי"ש...ומה שאין מגיירין לכתחילה היינו משום גזל גוי, וכאן שעפ"י דינא דמלכותא יש לאב רשות על בנו מנכרית אף שעפ"י דין תורה אינו בנו כלל...ומ"ש בשם הרה"ג מו"ה יוסף נאבעל לסמוך על חזקה שנעשה הכל כדין לענ"ד יש לגמגם בזה... וכ"כ בקונטרס וכתורה יעשה דף י"ב ע"א בשם בעל בית יצחק. אמנם לי אכתי הדבר צריך עיון דהא כתב ה"ה פי"ג מה' א"ב הי"ז זה פשוט דאין הודעת המצות מעכב, ואיך יקבל המצות אם אינו יודע המצות, וא"כ משמע דגם קבלת המצות אינו מעכב בדיעבד, ואין לי פנאי לעיין

⁷ הרב יוסף נובל (1840-1917) בעל משחת אהרן שהיה רב אורתודוקסי בגרמניה בן זמנו של המלמד להועיל. בנו, הרב נחמיה אנטון נובל (1871-1922) ירש את המטה לוי (שהובא לעיל) במשרתו בפרנקפורט.

כעת בזה. ...ועוד דאפשר לומר דאבותיו קבלו המצוות כבר בשבילו כשהיה קטן כיון שמלוהו לשם גירות, ואף שלא הטבילוהו מפני שלא ידעו שצריך ג"כ טבילה מ"מ מהני קבלת המצוות...וע"כ נ"ל מפני טעמים הנ"ל דאם נטבל בפני שלשה הוי גר גמור בדיעבד אף שלא קיבל המצות, ובנידון דידן דא"א בענין אחר כדיעבד דמי. ועל צד היותר טוב יודיעו לו המצות שבודאי רוצה לקבל דהיינו ע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים מצות צדקה וכבוד אב ואם ואהבת רע וכדומה, ויאמר אח"כ סתם שמקבל עליו מצוות היהודים, ומ"מ כל זה אינו מעכב. ואם יטבלוהו כדין נ"ל דמותר לסדר לו קידושין אפילו בברכה....

54. שו"ת פסקי עוזיאל, סימן סד- מקרה של מילה לבן מיהודי ולא יהודייה:

...דאע"ג שהוא נקרא בנה של הנכרית אינו יוצא מכלל זרע ישראל... אבל לדברי הכל, בני ובנות ישראל שנולדו מהנכרית קרויים זרע ישראל, הלכך כשאביו הביאו להתגייר חוזר הילד לעיקר זרעו... הא למדת דבן הבא מן הנכרית נקרא זרעו של ישראל ועובר עליו משום ומזרעך לא תתן להעביר למולך, הלכך אם בא לגיירו מצוה עלינו להזדקק לגרותו כדי לכפר עון האב מאחרי הגרות ולבל ידח ממנו נדח. ואין לחוש שמא יגרר אחרי אמו דאדרבא אם דוחים אותו ועוקרים אותו ממקור חייו וזרעו שהוא אביו ודאי שיטמע בין הגויים ויכפור באלהי ישראל...

הולד מאב יהודי הינו יהודי לכל דבר והכל תלוי בחינוכו

55. ההחלטה של כנסת הרבנים הרפורמית העולמית מיום 15 במרץ, 1983.

דרישות כוללות:

- הסטטוס של יהדות יקויים תחת קיומם של מעשים פורמליים וגם מעשים פומביים שיש בהם קיום הזדהות עם האמונה והעם היהודים.
- קיום המצוות הבאות משרת את העוסקים בהם, ההורה היהודי וילדו בקיום אורח חיים יהודי:

- מצוות המובילות לקיום זהות יהודית בלעדית וחיובית יהיו (וזאת תלוי בנסיבות):

1. כניסה לברית (entry into the covenant)
 2. מתן שם יהודי (acquisition of a Hebrew name)
 3. לימוד תורה (Torah study)
 4. בר/בת מצווה (Bar/Bat Mitzvah)
 5. קבלת תורה (טקס הקונפירמציה) (*Kabbalat Torah* (Confirmation))
- לאילו שמעל לגיל הילדות הדורשים שיכירו בזהותם היהודית (היינו בייחוסם כיהודים) יהיה עליהם להוסיף (או להחליף בהתאם) בתיאום עם הרב המקומי של קהילתם מעשים והצהרות פומביים. המקיים דרישות אלו הינו בחזקת יהודי לכל דבר בין אם הוא בן לאב יהודי ובין אם הוא בן לאם יהודייה.

56. תשובה רפורמית בנושא

ועד הרבנים הרפורמי לגבי יהודי אנגלי שהוא בן לנישואי תערובת שהאב היהודי מל את בנו והמילה נעשתה בטקס יהודי ובבית הכנסת (ולמיטב זכרונו של הבן- האב כבר נפטר). כמו כן האב היה חבר בארגון היהודי הרפורמי באנגליה. לבן עצמו לא היה כל חינוך יהודי ועתה הוא מבקש להתחתן עם בחורה יהודייה מארה"ב. התשובה לגביו ברורה ביותר:

As this young man can produce **no evidence that he was ritually circumcised and named in the synagogue, and as he has had no Jewish education nor been involved in any subsequent acts which would affirm his Jewish identity, we would require conversion** on the part of this young man as the affirmative way of establishing his Jewish identity.

57. תשובה בענין בן לאמא יהודייה ואבא קתולי

האם ההחלטה תהיה דומה גם במקרה בו האב היה קתולי והאם יהודייה?
התשובה של ועד הרבנים הרפורמי עקבית גם הפעם:

Conclusion. We suggest that the father be accepted as a member of the congregation. **His son, on the other hand, is a Gentile and can qualify for Jewish status only through the process of conversion.** The son should be admitted to religious school, so that he may begin a program of **study that will help strengthen his sense of Jewish identity.** Some members of the Committee believe that the child should be converted prior to his entry into religious school, as a means of removing all doubt as to his Jewish status. Other members feel that the conversion should be postponed until such time as the child can make a more mature choice for Judaism. In any event... **conversion must occur before the child is permitted to celebrate becoming a Bar Mitzvah.** We would add, in answer to the *sho'el's* query, that under the current position of the CCAR, **the same procedure would apply were this boy the child of a Jewish mother and Gentile father.**

ז. מדינת ישראל ויחסה לשאלה מיהו יהודי

58. הראשון לציון הרב עוזיאל ביחס לבני ישראל מהודו:

מעולם לא הרחיקו את מי שהוא מישראל, מפני מראהו או צבע עורו שהוא דומה לגויים, ואין להוציאם מחזקתם לכשרות, שמא התערבו ביניהם גויים...

59. הרב עובדיה יוסף יביע אומר כרך ז אבן העזר סימן א':

"היהודים הפלאשים, דינם כישראל לכל דבר, ואינם צריכים טבילה להיכנס בקהל ה', ואין לנו לחוש כלל לשמא נתערבו בהם גויים, שגדולה חזקה... ונוראות נפלאתי מה ראה לדחות דברי גאוני עולם... מפני דבריהם של חוקרים שמטילים ספק ביהדותם!" ובאותה תשובה ממש: "מעיקר הדין העולים מרוסיה ומצ'הירים שהינם יהודים-נאמנים הם, ומכל מקום אם יש רגלים לדבר, שהצהרתן אינה נכונה, צריך לחקור ולדרוש היטב!"

60. השופט אהרן ברק:

מהעובדה שברישא של ההגדרה נזקק המחוקק לקונספציה יהודית דתית, לא נובע, כי יש לפרש את מהותה, תוכנה ודיניה של קונספציה זו לפי התפיסה היהודית-דתית העומדת בבסיסה... על כן, אם האם התגיירה בגיור, התופס לפי הגישה החילונית, אך אינו תופס לפי הגישה ההלכתית, יש לראותה כ'אם יהודיה'.

61. הצעתו של גד טדסקי, בהפרקליט יט (תשכ"ב) עמ' 101:

יהדותו של בן לאב יהודי אינה נופלת... מיהדותו של בן לאם יהודיה. אם אדם כזה מרגיש את עצמו יהודי עד כדי רצון לעלות ארצה כיהודי, האם לא יהיה ראוי להיחשב כיהודי בעיני חוק השבות? ...מעטים הם העולים אשר יהדותם שלמה, גלויה ומפותחת בשעת עלייתם... אך הציונות חשבה תמיד שרצונו של העולה היהודי והשתלבותו בחברה הארץ-ישראלית עשויים להצמיח את יהדותו, הקיימת בכוח בלבד; מה גם שהיהדות הישראלית העתידה תהיה אולי דבר חדש לעומת העבר. ...אין פלא שזו עמדתה של הרבנות הראשית, שרואה את ישראל כמדינה יהודית-דתית, ואילו אני רואה חשיבות גם באלה שהתגיירו ושירתו בצה"ל. אותם חיילים ששירתו ואני נותן להם אזרחות הם בעיני לא פחות יהודים מאשר יהודים שלא שירתו - ולכן מגיעה להם האזרחות... לפי גישה אופטימית ודינמית זו התייחסה הציונות גם לאותן הקהילות שבמשך מאות שנים נשארו מבודדות ממרכזי היהדות ושלפי תנאי מקומותיהן רחוקות היו מעולי אירופה; על אף הקושי שבמיזוג אתם לא הוצאו קהילות אלה מ'קיבוץ הגלילות', ואורגנה העלאתם בכל הדרכים. איש לא הקפיד ולא דקדק אתם כחוט השערה אף אם קיבוץ זה או אחר לא היה יהודי לפי מוצאו הרחוק, ובלבד שקיבל את היהדות וחי חיי יהדות במשך הדורות".